

Peter Stamm'ın *Uzağın Ötesinde* Adlı Romanına Psikodinamik Bir Yaklaşım

A Psychodynamic Approach to Peter Stamm's Novel *To the Back of Beyond*

Zennube ŞAHİN YILMAZ¹

¹Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum, Türkiye

ORCID: Z.Ş.Y. 0000-0001-9482-7567

Corresponding author:

Zennube ŞAHİN YILMAZ,
Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü,
Erzurum, Türkiye
E-mail: zshahinatauni.edu.tr

Submitted: 28.11.2022

Revision Requested: 31.01.2023

Last Revision Received: 06.02.2023

Accepted: 27.03.2023

Published Online: 01.06.2023

Citation: Şahin Yılmaz, Z. (2023). Peter Stamm'in *Uzağın Ötesinde* adlı romanına psikodinamik bir yaklaşım. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi - Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, 49, 111-132.
<https://doi.org/10.26650/sdsl2022-1211156>

öz

Yapıtlarını bireyin yakın bir gözlemcisi rolüyle kaleme alan Peter Stamm, bireyin iç dünyasına, davranış biçimlerine ve ilişkilerine odaklanarak daha çok içsel yolculukları ön plana çıkarır. Bireyin düşünceleri, duyguları, kendi iç dünyasında yaşadıklarından hareketle gösterdiği tepkileri yazar tarafından oldukça detaylı bir biçimde ele alınır. Bu yüzden yapıtlarının psikolojik sorgulamalara açık bir tarafı vardır. Bu durum, yazarın aldığı psikoloji ve psikopatoloji eğitiminden de kaynaklanıyor olabilir. Genel olarak psikolojik bağlamda hayatının sonuna geldiğine inan, çıkış yolları arayan, yeni başlangıçlar yapmak isteyen ya da tam tersi bir biçimde yaşadığı hayata karşı tepkisiz kalıp tamamen teslim olan ve içine kapanan bireyleri ana figür yapan Stamm, bu tarz figürleri ile aslında psikolojik bir cevap arayışına sürükler okurlarını. Bu cevap, doğal olarak figürlerin bu kurmaca dünyanın içerisinde yaptıkları seçimleri ile somutlaşır ve roman boyunca bu seçimin hem kendisinde hem de çevresindeki insanlarda yarattığı etki ile devam eder. Stamm, modern dünyanın yarattığı kaosa karşı direnmeye çalışan ya da bu kaosun içinde kaybolan figürleriyle arada kalmışlığı simgeleyen birer temsilci yaratır. Bu, arada kalmış temsilci örneklerinden biri de ele aldığımız *Uzağın Ötesinde* romanında yer almaktadır. Bu temsilciyi Freud'un psikodinamik bakış açısıyla değerlendirdik ve onun içsel dünyasına yoğunlaşarak içsel bir yolculuğa tanık olduk. Romanında psikolojik bir dünya yaratan ve bu dünyanın içerisinde bir ana figür donatan Stamm, figürünü çevresindeki insanlarla ve ailesiyle olan ilişkisi çerçevesinde şekillendirir. Karakterin özgürleşme arzusu ve bu arzunun onu kendi hayatından koparma derecesine gelerek ailesinden uzakta yıllarca yaşam mücadelesi vermesi, bireyi Freud'un psikodinamik yaklaşımına göre, arzuların/dürtülerin birey üzerinde hakimiyet kurmasıyla birlikte başlayan bir süreç götürmektedir. Söz konusu romanda da bireyi yönlendiren bilinçdışı alanın hayatı nasıl etkilediğine ve bireyi hangi yollara sürüklendiğine psikodinamik bakış açısından hareketle odaklandık. Ani bir kararla evinden ve ailesinden ayrılan ana figürün dağlarda, ovalarda, ormanlarda yaptığı uçsuz bucaksız gezintiler, aslında figürün kendisini bulmaya çalıştığı içsel bir yolculuğa dönüşür. Bu yolculuk, doğal olarak yazarın yaptığı detaylı betimlemelerle oldukça çarpıcı bir biçimde göz önüne serilir ve figür, bütün içsel karmaşasıyla bu esrarengiz yolculukta bir yerden başka bir yere sürüklenir. Freud'un psikodinamik bakış açısından hareketle bu sürüklenme, figürün içgüdüsel hareket etmesi ve onun iç dünyasında yaşadıkları ile somutlaşır.

Anahtar Kelimeler: Psikodinamik Bakış Açısı, Birey, İç Dünya, İçsel Yolculuk, Kendini Bulma Çabası

ABSTRACT (ENGLISH)

Peter Stamm writes his works as a close observer of the individual by focusing on the individual's inner world, behavior patterns, and relationships and by bringing more inner journeys to the fore. The author handles in great detail the thoughts, feelings, and reactions of the individual based on what they experience in their inner world. Therefore, his works have an aspect that is open to psychological questions, and this may also be due to the psychology and psychopathology training the author has received. Stamm chooses individuals who generally believe in a psychological sense that they are at the end of their lives, looking for ways out, wanting to make new beginnings, and totally surrendering or turning inward as his protagonists and uses these characters to actually causes his readers to look for psychological answers. Of course, these answers materialize through the choices the characters in this fictional world make, and the effects from those choices ripple throughout the novel, both within themselves as well as through those around them. The author creates representatives who try to resist the chaos created by the modern world or who symbolize an inbetweenness through their figures who are lost in this chaos. A representative example of this occurs in the novel *To the Back of Beyond* and thus will be discussed and evaluated here from Freud's psychodynamic point of view, witnessing an inner journey by concentrating on the inner world. Stamm creates a psychological world in his novel and equips a main figure there, shaping this figure within the framework of his relationship with the people around him and his family. According to Freud's psychodynamic approach, the character's desires for liberation and to detach himself from his own life and struggle for years away from his family lead to a process that begins with the dominance of desires and impulses over the individual. From a psychodynamic point of view, the study focuses on how the unconscious field that directs the individual in this novel affects life and the paths on which it leads. The main figure suddenly decides to leave his home and family, and his endless wanderings in the mountains, plains, and forests turn into an inner journey in which the figure tries to find himself. This journey is naturally quite strikingly revealed through the detailed descriptions the author makes, and the figure is dragged from one place to another in this mysterious journey along with all his inner turmoil. From Freud's psychodynamic point of view, this drift is embodied by figure's instinctive movements and experiences in his inner world.

Keywords: Psychodynamic Perspective, Individual, Inner World, Inner Journey, Striving To Find Oneself

EXTENDED ABSTRACT

The Swiss author Peter Stamm got caught up in the dream of writing and took a break to do so. He spent long stays in the USA, France, England, Germany, and Scandinavia and gained a certain degree of notoriety with the publication of plays and radio theater between 1995-1997. In 1998, he published his debut novel *Agnes* and has also received a number of awards and prizes, such as the Honorary Gift from the City of Zurich twice (1988 and 2001), the Rauris Literature Prize in 1999, and most recently the Carl Heinrich Ernst Prize in 2004 (Eger, 2011, p. 1–2f).

Peter Stamm is an important author who describes life by addressing the emotional depressions modern people experience and the contradictions with which they have to live. Stamm places surrogates in the world of the novel as representatives of compulsory daily lives. (Albayrak, 2017, p. 150) Peter Stamm is neither a psychologist nor an educator pastor; he doesn't judge or condemn his characters but rather introduces and describes them. In so doing, he evokes different reactions in the reader, such as identification and distancing, as well as has the reader consider adopting a different perspective. Almost all stories have open endings, and sometimes with a certain chill. Stamm's style of expression

is unfussy, precise, and laconic, and he uses judgmental adjectives sparingly. Readers who want answers are prompted by the gaps in the books to look for them themselves and to work out constructive solutions to problems (Burger, 2013, p. 6).

Peter Stamm presents his figures in a gripping narrative as individuals who want to escape from the problems of daily life and take shelter within themselves, and anyone can take a part in these narratives. Because Stamm studied psychology and psychopathology and is a writer who knows human psychology closely, he also deals with his characters in this psychological world.

Human being occur at the center of Peter Stamm's works, and in his novel *To the Back of Beyond*, Stamm writes in great detail about the impulses, desires, and conflicts that shape human beings, handling them alongside all their desires and conflicts. According to the psychodynamic point of view, reasons exist behind each individual's actions and behaviors. This causality is closely related to Freud's principle of determinism and offers a number of ways to address background sources. Peter Stamm's novel tells the interesting life story of a family in which one can evaluate some of the troubles in the figure's spiritual world, as well as the problems in their mental world, based on Freud's psychoanalytic system of thought, and these troubles can be seen as the reason behind the figure's sudden decision to leave his home and throw himself into the mountains. One can't help but see that he is overwhelmed by his environment. The novel mainly focuses on both the figure of Thomas and the relationship between him and the character of Astrid. In the meaninglessness of the monotonous life he lives, Thomas suddenly walks away from the home garden after spending the holiday with his family. Thomas hesitates for a moment, then leaves his house, wife, and children behind. The desire to be someone else or to give a different direction to his life suddenly removes him from his daily life and pushes him to different adventures. His sudden decision to leave his family can be seen as a defense mechanism that corresponds to his inability to live the life he wants as well as his boredom with the monotony. He always seeks to go further away from his family, with his only desire being to get away. Unable to live the life he wanted Thomas finds himself in different places when his suppressed desires suddenly erupt. Endless roads and living on these roads can be considered as an escape from the bored family life and a return to the self. The study discusses the figure of Thomas from Freud's psychodynamic point of view. It reveals him to be lost in a routine life and to then embark on a journey in search of a new life, drifting from one place to another for days hungry and thirsty. This journey opens the door to the figure's inner world, feelings, thoughts, comments, and reactions.

The article also focuses on the character's inner journey and the issues that, according to the psychodynamic approach, involve the instincts and desires that drive people toward a behavior or a situation.

Giriş

İsviçre yazının başarılı yazarı Peter Stamm, sadece yazarlığı ile değil aynı zamanda gazeteci yönüyle de dikkat çeken bir isimdir. Romanları, radyo oyunları, tiyatro oyunu, kısa öyküleriyle birçok türde yapıt kaleme almıştır. Okuru, çağdaş yazının sınırlarını zorlayan bir anlatı ile karşı karşıya bırakan yazar, konu seçiminin dışında yarattığı karakterler ve bu karakterlerin iç dünyalarını aktarma biçimiyle de ilgi görmüş ve Ehrengabe des Kantons Zürich (1998), Heingau Literatur Preis (2000), Solothurner Literaturpreis (2018) gibi daha birçok ödüle layık görülmüştür. (Szczeponiak, 2016, s. 176-178)

Peter Stamm, sadece bir romancı değil aynı zamanda kısa öyküleriyle de ünlü olan bir yazardır. *Der Lauf der Dinge: Gesammelte Erzählungen* adlı kitabını 2014 yılında yayınlamış ve aşka, insana ve hayata dair az sözle çok şey anlatmanın sınırlarını zorlamıştır. “Agnes” romanıyla büyük bir üne kavuşan yazar, öyküleriyle de sadece Alman yazınında değil yapıtlarının İngilizceye çevrilmesiyle birlikte İngiliz yazınında da kısa öykü yazarı olarak anılmıştır. (Marven & Plowman & Roy, 2020, s.175)

Peter Stamm’ın yapıtları, içerik ve stilistik olarak basitliği ile bilinir. Bu basitlik, yazarın neredeyse gündelik yaşam denilebilecek durumları oldukça sade bir biçimde kaleme almasındandır. Dagmar Leupold, *Agnes* romanı için “şaşırtıcı derecede basit bir kitap” (Pütz, 2011, s. 5) tanımlaması yapmıştır. Ulrich Greiner ise paradoks bir açıklamada bulunmuştur; “İsviçreli yazar Peter Stamm’ın kitaplarındaki zorluk, kitaplarının çok basit olmasında yatar.” (Pütz, 2011, s. 5) Günlük yaşantının bir gözlemi gibi görünen çoğu Stamm yapıtları, modern bireyin var olma problemine ve onun toplumsal konumuyla içsel dünyası arasındaki ikilemine değinir. Daha çok psikososyal problemlere dayanan yapıtları, parçalanma, yalnızlık, kendine yabancılaşma gibi kavramlara odaklanır. Figürlerin diğer figürlerle olan ilişkisi, dış dünyaya kapalı dünyaları, kendilerini toplumda bir yere ait hissetmemeleri, kimlik problemleri, karmaşık duygu dünyaları onların var olmaya çalışırken çektikleri sıkıntılar ve aynı zamanda sıkıntılarının sonuçları olarak karşımıza çıkar. (Pütz, 2011, s. 5-6) Modern insanın bir sıkıntısı olarak ortaya çıkan aşk ve ilişki problemi, İsviçre yazınında son dönemlerde oldukça popüler bir konu olmuştur. Urs Widmer’in *Der Geliebte der Mutter*, *Das Buch des Vaters*, Adolf Muschg’un *Sutters Glück*, Thomas Hürlimann’ın *Der grosse Kater und Vierzig Rosen*, Urs Faes’in *Als hätte die Stille Türen und Liebesarchiv*, Silvio Huonder’in *Übungsheft der Liebe*, Werner Schmidli’nin *Oswalds Kater* yapıtları, son dönemlerin trend konusuna uygun önemli romanlardır. Stamm da Muschg, Widmer, Hürlimann ya da Schmidli gibi aşk motifini çağdaş helvetik yazının

önemli motiflerinden birisi olan ölüm motifi ile bağlamayı tercih etmektedir. Ayrıca özgürlük sorunu, Stamm'ın romanlarında değindiği önemli bir konudur. (Komorowski, 2009, s. 95)

Stamm figürleri, genel olarak genç yaşta yabancılik ve yalnızlık duygularını derinden hisseden karakterlerdir. Kendisinin de itiraf ettiği gibi kendisine benzeyen figürler donatmıştır. "Ondokuz yaşında köyden direkt Paris'e geldiğimde kendimi yabancı hissetmişim. Ama yabancılik duygusu ile baş etmeyi öğrendim. Daha zor olanı büyük şehirlerdeki yalnızlık. Ama bu duygu ile de idare etmeyi öğrendim." (Interview © Jens Nommel 02/2008) Stamm'ın metinlerinde zıtlıklar söz konusudur. Örneğin; figürler genel olarak yolda olma ile eve özlem duyma arasında kalırlar. Bu arada kalmışlık duygusu, Stamm için de geçerlidir. Yazar, çok ve severek seyahat ettiğini ama aynı zamanda evde olmaya da ihtiyaç duyduğunu dile getirir. (Sandberg, 2010, s. 271)

Genel olarak insan ilişkilerini konu edinen Peter Stamm, çiftler, nesiller, aileler ve insana dair her şeyi ayrıntılı bir biçimde kaleme alır. Aşk ilişkileri, arkadaşlıklar, sosyal ve özel yaşam, evlilik gibi konuları farklı bir bakış açısıyla ele alır. Bir gözlemci edasıyla kaleme aldığı bu tür konular, doğal olarak çok yeni olmamakla birlikte başka yazarlar tarafından da çeşitli türlerde işlenmiştir. Ancak Stamm, bu konuları, farklı bir bakış açısından okura sunarken ele aldığı ilişkileri farklı bir platforma taşıyarak aktarır. Aslında yazar, günümüz gerçeklerini sadece topluma mal etmeyi tercih etmez. O, daha çok bireysel yaşamdan hareket ederek topluma yakınlaştırır konularını. Bu şekilde de özelden genele bir gidiş sergiler. Onun amacı toplumsal bir panorama çizmek değil aksine bireysel bir panorama çizmektir. Bu panoramayı çizerken de figürlerini yargılamadan sadece aktarılan dünyayı sunmayı tercih eder. Sade, kesin ifadeler kullanmayı tercih eden yazar, aktardığı dünyaların sonunda neredeyse hep bir açık nokta bırakır. Yapıtlarında bıraktığı boşlukları okurun tamamlamasını ister. Bu yüzden kitaptan cevap bekleyen okurlar için onun yapıtları zor görülebilir. Ancak boşlukları doldurmak isteyen okurlar için yapıtlarının/konularının hem düşündürücü hem de sorgulayıcı bir yanı vardır. (Burger, 2013, s. 6-7)

Psikodinamik Bakış Açısı

Psikanalizin kurucusu olarak görülen Sigmund Freud, kişiliğin üç evreden oluştuğunu öne sürer; id, ego ve süperego. Id, doğuştan gelen arzuları, içgüdüleri ve eğilimleri belirler. Id, bir haz ilkesi olarak kişiliğin en temel katmanıdır ve isteklerinin hemen yerine getirilmesini ister ve bunun için çabalar. Ego, id'in isteklerini gerçek dünyada kabul

edilebilir hale getiren bir katmandır ve daha çok gerçeklik ilkesine göre hareket ettiği için Id'nin isteklerini daha mantıklı ve uygun bir şekilde tatmin etmeye çalışır. Kişiliğin son katmanı olan Süperego ise, ahlaki ve toplumsal değerleri, kuralları önemseyen ve kişinin vicdan muhasebesini yöneten bir alandır. Vicdan kavramı süpergoda baskındır. Başka insanların fikirlerini daha çok önemseyen süperego, kendisi için değil toplumdaki kurallara göre yaşamayı öngörür. Freud'a göre bu kişilik katmanları, bireyin psikolojik olarak sağlıklı yaşayabilmesi için dengede olmak zorundadır. (Freud, 1989, s. 288-305) Freud'un bu kişilik katmanlarının en temelinde doğal olarak kişiyi harekete geçirmeye zorlayan içgüdüleri ve arzuları yer alır. İnsan davranışlarının altında önce içsel güçler yer alır ve daha sonra eylemleriz biyolojik ve sosyal güdüler tarafından belirlenir. Bu doğrultuda, eylemleri belirlemede ve harekete geçirmede dengeyi sağlayacak olan Freud'un kişilik katmanları karşımıza çıkar. Biyolojik güdüler ve doğuştan gelen dürtüler, insan davranışını kendini koruma bağlamında belirler, daha sonra cinsel ve saldırgan itkilerimiz devreye girer. Psikodinamik modele göre bu itkilerin şiddeti ve gücü, kişilik oluşumunda önemli bir parçadır. (Zimbardo, 1983, s. 37-38)

Doğrudan gözlemlenemeyen deneyimlerin içsel psikolojik durumlardan kaynaklanması, bireyin inançları, tavırları ve duyguları ile bağlantılı olabilir. İçsel algı deneyimleri bireyden bireye farklılık gösterdiği için doğal olarak durumlara verilen tepkiler de farklılık göstermektedir. (Gerrig & Zimbardo, 2012, s. 33) Alfred Adler'e göre, kişilik çatışmaları, bireyin çatışan dürtülerinden daha çok çevresel dış güçler ve yeterli olmak için girilen içsel mücadeleler arasındaki uyumsuzluk yüzünden açığa çıkar. Bu durum da bireyde zamanla içsel bir mücadeleye dönüşür. Freud'a göre ise insanı bir davranışa ya da bir duruma iteleyen şey, güdülerimizdir. Ona göre bir insanın davranışı şans eseri ya da tesadüfü değildir. O, tüm eylemlerimizin güdüler tarafından belirlendiğini savunur. İçgüdüler, dürtüler, özellikler ve kendini gerçekleştirme isteği gibi içsel mekanizmalar, bireyde bir davranışı ve eylemi harekete geçirir. (Gerrig & Zimbardo, 2012, s. 415-425)

Genel olarak bireyin kendisini keşfetme girişimi, kendisini bulma ile içsel bir değişimi beraberinde getirir. Bireyin içsel yolculuğu birtakım zorlukları beraberinde getirirse de kendi benliğiyle yüzleşme bir anlamda olgunlaşmanın da kapısını aralar. Ancak her zaman başarılı bir geri dönüş mümkün olmayabilir. Dış hayattaki sorunlar ve içsel dünyanın karmaşası benliğin karanlık noktalarının açılmasına engel olabilir. Bu yüzden içsel yolculuklar, bir anlamda bireyi farklı süreçlere sürükleyebilir. (Bozkurt, 2019, s. 1108) Freud'un psikanalitik yaklaşımına göre, içsel mücadelelerin çoğu bireyin istekleriyle

toplumsal kurallar arasında sıkışıp kalmasıyla ortaya çıkar ve zamanla bireyin kontrol edemediği içsel çatışmalara dönüşür. (Cemalcılar, 2018, s. 12) Hayatın erken döneminde tecrübe edilen deneyimlerin ve ilişkilerin hayatın sonraki dönemlerinde belirleyici ve yönlendirici bir etkisi olduğunu ileri süren Freud, bu bağlamda erken dönem yaşamışlıkların psikanalitik bir rehber işlevi gördüğünü iddia eder. (Porter, 2021, s. 45-46) Ayrıca Freud, bireyin farkında olmadığı iç güdülerinin motivasyon ve eyleme geçme bağlamında önemli bir rol oynadığını savunur. Freud, içgüdülerin insan davranışında, düşüncelerinde, itkilerinde ve arzularında ifade bulduğunu öne sürer ve o, içgüdü konseptini fiziksel ve ruhsal olaylar ile ilişkilendirir. (Fischer, 2018, s. 15)

Freud, insanın dış tehlikelerden tehlikeyi fark ettiği anda kendisini yeterli derecede güçlü hissedene kadar kaçabileceğini, ancak içten gelen tehlikelerden kendisini soyutlayamayacağını ve doğal olarak içten gelen tehlikelerden kaçamayacağını savunur. (Strachey, 1937, s. 237) Çoğu psikoloğa göre herhangi bir şey hakkında düşünmeyi reddetme olarak tanımlanan bastırma, Freud'a göre çatışmaların sonucundaki kaygıyı azaltmak için kullanılan bir tekniktir. Hem kaçma hem de bastırma eylemleri kişinin istemediği olaylara ya da kişilere karşı uyguladığı bir tepki olarak görülebilir. (Morgan, 2010, s. 299) Psikologların kullandığı psikodinamik, davranışçı, hümanistik, bilişsel, biyolojik, evrimsel ve sosyo-kültürel gibi yedi farklı bakış açısı, bireyin davranışlarına ve eylemlerine yansıyan içsel dürtülerin nedenlerini, kaynaklarını ve bu davranışların ve eylemlerin sonuçlarını farklı şekillerde açıklar. (Gerrig & Zimbardo, 2012, s. 9)

Modern psikolojinin evriminde psikodinamik bakış açısı, "davranışın içgüdüsel güçler, iç çatışmalar, bilinçli olarak edinen ve bilinçaltında bulunan sebeplerden ortaya çıktığını savunur" (Gerrig & Zimbardo, 2012, s. 18). Ayrıca psikodinamik bakış açısı, "Davranışın geçmiş deneyimler ve dürtüsel güçler çerçevesinde açıklandığı, eylemlerin kalıtsal içgüdülerden, biyolojik itkilerden ve bireysel ihtiyaçlarla sosyal gereklilikler arasındaki çatışmaları çözme girişimlerinden kaynaklandığının düşünüldüğü bir psikolojik model" olarak alınılmaktadır. (Gerrig & Zimbardo, 2012, s. 9) Bu bakış açısına göre, bilinçdışı etkenlerin bireyde içsel çatışmalara yol açtığı ve bunun da bireyin davranışlarına ve eylemlerine bilinçsiz bir şekilde yansıdığı ön görülür. Alan, Freud tarafından 19. yüzyılın sonları 20. yüzyılın başlarında geliştirilmiştir. Freud'un psikodinamik teorisi, bireyin bilincin farkında olmadığı aksiyonlar tarafından belirlendiğini ileri sürer. Bu bağlamda birey her zaman mantıklı bir yapı sergileyemez. Bu teori, bireyi iç ve dış kaynaklar tarafından hem itilen hem de çekilen bir organizma olarak değerlendirir. (Gerrig & Zimbardo, 2012, s. 9)

Freud'un insanı bir buzdağına benzeten ve daha çok yöneten kısmının bilinçdışı olduğunu ileri süren teorisi, davranışların ve eylemlerin arka planında insanın farkında olmadığı bilinçdışı alanın var olduğunu savunur. Sigmund Freud, Carl Gustav Jung, Alfred Adler, Karen Horney, Erich Fromm, Harry S. Sullivan ve Erik H. Erikson gibi kuramcılar, insan davranışının nedenlerini farklı alanlara bağlamışlardır. Determinizm, psikanalitik kuramın önemli bir ilkesidir ve Freud, bu ilkeyi bilinçdışı alanın insanı yönlendirmesi doğrultusunda değerlendirir. Freud'a göre insanın bastırıldığı her türlü düşünce ve duygu, bilinçdışı alana itilir ve insan davranışında ve eylemlerinde büyük bir yönlendirici güce sahiptir. (Yıldırım & Kumcağız, 2022, s. 105-107)

Uzağın Ötesinde; Ana Figürün Kendisine Yolculuğu

Psikodinamik bakış açısına göre her bireyin eylemlerinin ve davranışlarının altında bir neden yatmaktadır. Freud'un determinizm ilkesiyle yakından ilgili olan bu nedensellik durumu, arka planda yatan kaynaklara yönelmede birtakım yollar sunar. Peter Stamm'ın bir ailenin ilginç yaşam öyküsünü aktardığı romanında Thomas adlı figürün kimseye bir şey söylemeden ani bir kararla evinden ayrılıp kendisini dağlara, taşralara, kırsal kesimlere atmasının altında yatan nedenini Freud'un psikanalitik düşünce sisteminden hareketle değerlendirdiğimizde figürün ruhsal dünyasındaki birtakım sıkıntıları ve bulunduğu ortamdan bunalmasını görmemek mümkün değildir. Roman ana hatlarıyla hem Thomas figürüne hem de Thomas ve Astrid figürlerinin ilişkisine odaklanır. Thomas ve Astrid'in Ella ve Konrad adında iki çocukları vardır. Thomas, müşterileri için muhasebe defteri tutan, vergi beyannameleri dolduran ve her sabah işlerini düzenli olarak yapan ve oldukça tek düze bir hayat sürdüren biridir. Akşamları neredeyse hiç dışarı çıkmayan Thomas, haftada bir gün voleybol oynar. Hiç yakın arkadaşı olmayan Thomas, iş arkadaşları, müşterileri ve takım arkadaşlarıyla kurduğu yüzeysel ilişkiler ile yetinir. Astrid ve Thomas'ın sosyal yaşamları hiç yok denecek kadar azdır. Özellikle çocuklar doğduktan sonra akşamları hiç dışarı çıkmazlar. Astrid, Thomas'ı eski arkadaşlarıyla buluşması için sık sık teşvik etse de Thomas evde kalmayı tercih eder. Onun, annesi, babası ve kızkardeşleriyle de çok yakın bir ilişkisi yoktur.

Psikodinamik yaklaşımda bireyi herhangi bir davranışa iten nedenler, bilinçdışı dürtüler, istekleri ve isteklerinin karşılanmadığında ortaya çıkan çatışmaları olarak görülebilir. Birey, gereksinimlerine karşılık bir savunma mekanizması geliştirebilir. (Baltacıoğlu vd., 2015, s. 71) Thomas da yaşadığı tek düze hayatın anlamsızlığı içinde ailesiyle yaptığı tatilden sonra evlerinin bahçesinden birden çıkıp gider. Onun ailesini ani

bir kararla terk etmesi, istediği hayatı yaşayamamasından ve tekdüzelikten sıkılmasına karşılık gelen bir savunma mekanizması olarak görülebilir. İçinde sadece uzaklaşma isteği ile hep daha uzağa, ailesinden uzağa gitmek ister. Anlatıcı, o anı şu şekilde betimler; “Kapıyı gençliğinde partiden geç saatlerde dönüp ana babasını uyandırmaması gereken gecelerde yaptığı gibi, gıcırdamasın diye hafif yukarı kaldırarak açtı. Tamamen ayık olmasına rağmen, sarhoş gibi yavaş hareket ediyor, her adımda zemini yokluyordu. Yürümeye başladı, önünden geçtiği komşu evleri gözüne giderek daha yabancı görüne dek cadde boyunca yürüdü” (Stamm, 2019, s. 11). Nereye gittiğini bilmeden kendisini yollara atan Thomas, bir caddeden başka bir caddeye savrulur. Ormanın kıyısına ulaştığında rahatlar ve ormanın içinde yürümeye devam eder. Yürümekten yorgun düşen Thomas, bir düzine karavan görür, ancak karavanlar kilitlidir. Önünde tente olan bir karavana girer. Uykusu geldiği için karavanın sert zeminine yatar ve o anda aklına evi gelir; “Aklına evi geldi, acaba Astrid, yokluğunu fark etmiş miydi?” (Stamm, 2019, s. 15) Astrid, genelde Thomas’tan önce uyuduğu için Thomas’ın yatağa gelip gelmediğinden ancak sabah uyandıklarında haberdar olur. Anlatıcı, Astrid’in sabah uyandığında Thomas’ın evde olmadığını fark etmeyeceğinin sinyalini verir; “Astrid, sabah uyanıp Thomas’ın yanında olmadığını fark ettiğinde onun çoktan kalktığını farz edecekti” (Stamm, 2019, s.15). Durum tam da anlatıcının sinyalini verdiği gibi Astrid, sabah uyandığında sabah telaşından dolayı Thomas’ın evde olmaması ile hiç ilgilenmez. Anlatıcı, onların hayatındaki rutini şu şekilde tasvir eder;

(...) neredeyse her zaman önce kalkan o olurdu. Uyku mahmurluğuyla üst kata çıkıp çocukları uyandıracak, sonra yine aşağı inecekti. On dakika sonra duşunu almış, sabahlığını giymiş olarak banyodan çıkacak ve muhtemelen hala yatakta olan çocuklara seslenecekti. Konrad! Ella! Hadi ayaklanın bakalım! Kalkmazsanız geç kalacaksınız. Her sabah aynı sözler, her sabah aynı yanıtlar. (Stamm, 2019, s.15)

Astrid ve Thomas’ın evinde sabahları her gün aynı durumlar aynı sırayla gerçekleşir. Kahvaltı masasında Konrad, babasını sorduğunda Astrid, birden erken çıktığını söyler. Ancak bunu söylerken neden böyle söylediğini bilmez. Aklına gelen en basit cevap bu olur.

Psikodinamik yaklaşımda içsel bilinçli ve bilinçsiz temsiller, yani bununla kastedilen, genellikle benlik ve nesnelere ilgili olan, çoğunlukla etkileşim şemaları, bilişsel-duygusal şemalar dikkat çeker. Aslında temsil kavramı bu noktada, fikir ve hayal gücü kavramları ile yakından ilintilidir. Bu fikir ve hayal gücü kavramları, bireyin yapabilme ve kaçınma

eylemlerini etkileyerek toplumsal ve bireysel değişimler ile farklı evrelere bürünür. Bu doğrultuda da ortaya çıkan beklentilerin, arzuların, korkuların ve umutların temelinde benlik ve çevre etkisi temel belirleyen olarak görülür. (Peters, 2009, s. 267-269) Benlik ve çevre etkisi göz önüne alındığında Thomas'ın içsel yolculuğunun arka planında onu bu yolculuğa hazırlayan diğer figürlerin ve olayların da en az Thomas kadar önemli olduğu görülür. Bu yüzden Thomas'ın aile ilişkileri ve eşyle olan durumu onun bu içsel yolculuğunu anlamlandırabilmek için büyük önem taşımaktadır. Astrid, hayatında hiçbir değişiklik yokmuş gibi o gün neler yapacağını planını yapar. Çocukları okula gönderdikten sonra yapması gereken işleri düşünür. Sonra birden Thomas'ın ofisini arar, ancak sekreter, Thomas'ın henüz gelmediğini söyler. Onların ilişkisinde Astrid, her zaman sağduyulu olan kişidir. İlişkilerini düşündüğünde Thomas'ın ne seçim yapacağını düşünür; "Zaman zaman çift olmasalardı Thomas bambaşka bir hayat seçer miydi, diye sorardı kendine" (Stamm, 2019, s. 17). Bu soruya bir cevap bulamaz. Astrid, Thomas'ın ortada olmamasını içsel bir sorgulama yaparak anlamaya çalışsa da ani bir kararla havuza gitmeye karar verir. Thomas'ın ortada olmamasını bir tarafa bırakıp hazırlanır ve havuza gittiğinde şunları hisseder;

Astrid günü ortasında yüzmeye gitmenin bir ayrıcalık olduğunu düşündü ama aynı zamanda kendisini Thomas'ın şu anda içinde olduğu daha aktif hayattan dışlanmış hissetti. O anda okulda olan çocuklar bile muhtemelen bir matematik problemi üstüne kafa patlatıyor ya da tatilde ne yaptıkları konusunda bir kompozisyon yazıyordu. Kendisini suçlu hissetti ama bu hafif dozdaki suçluluğun da tatmin edici bir yanı vardı. (Stamm, 2019, s. 17)

Freud'un süpereo kişilik katmanında suçluluk duygusu ve vicdan muhasebesi baskındır. Freudyen yaklaşımda "süpereo, vicdan, suçluluk duygusu, cezalandırılma ihtiyacı ve pişmanlık aynı durumun farklı yönlerini gösterir". (Özdemir & Düzgüner, 2020, s. 512) Astrid de bu bağlamda, kendisini hayatın dışında kalmış biri gibi hisseder ve bu duygu onda kısa süreli bir suçluluk duygusuna neden olur. Havuzda kendisinin ne yaptığına dair bir sorgulama içine giren Astrid, havuzdan çıkar ve evine gider. Akşam çocuklar geldiğinde Thomas'ın hala ortada olmamasını düşünür. Çocukların anlattıklarıyla pek ilgilenmez. Kendi kendisine ne olabileceğine dair düşünür; "Ne olabilirdi ki? Bir akşam önce her zamanki gibiydi. Tatilde de özel bir şey olmamıştı, tersine iki hafta boyunca inanılmaz uyumluydular" (Stamm, 2019, s. 18). İç monolog tekniği ile aktarılan bu kesit, Astrid'in sürekli bir sorgulama ve durumu anlamaya çalışma halinde olduğunu gösterir. Yokluğuna dair Thomas'ın mutlaka bir açıklaması olacağına inanan Astrid, bu yüzden

kaygılanmaz. Sekreter, Astrid'i aradığında birden Thomas'ın evde hasta olduğunu ve bu yüzden bir iki gün gelemeyeceğini söyler. Astrid, yalanını Thomas'ın çok üzüttüğünü ekleyerek devam ettirir. Daha sonra akşam yemeğini düşünen Astrid, birden Thomas'ın akşam yemeği için de hatta ertesi gün de gelmeyeceğinden emin olur. "Bu duygu soluğunu kesti; kaygı değil, felç eden bir korku duydu, olacakları bilir gibiydi" (Stamm, 2019, s. 20). Thomas'ın gömleklerini ütöleyen Astrid, bu yaptığını anlamsız bulur;

Bir an için yaptığının anlamsız olduğunu düşündü, onun izlerini ortadan kaldırıyormuş gibi saçma bir düşünceye kapıldı. Sinirle başını salladı. (...) Her şey yolundaydı. İşine yoğunlaştı, yakalar, omuzlar, sırt, kollar, manşetler; ütüsü biten gömlekleri elbise askısına takıp kaldırdı. Gömlekler askıda Thomas'ın cansız kopyaları gibi duruyordu. (Stamm, 2019, s. 25)

Gömlekleri Thomas'ın cansız kopyalarına benzeten Astrid, Thomas yokken gömleklerini ütölemesini bir an saçma bulsa da daha sonra kendisini sakinleştirir. Babalarının nerede olduğunu soran çocuklara da birkaç günlüğüne gittiğini söyler. Çocuklara bu kadar acemice söylediği yalanlara ve onların inanmalarına şaşırır. Thomas'ın ortada olmaması onun gerginliğini artırır; "Thomas'ın ortadan kaybolduğunu gerçekten algılayan tek kişi oydu sanki. Başlarda bu bir nevi teselli veriyordu ona ama geri gelmesi uzadıkça içini bir panik kaplıyor ve bazen delirdiğini, hayal gördüğünü, aslında Thomas'ın hiçbir zaman burada oturmadığını, hatta var olmadığını düşünüyordu" (Stamm, 2019, s. 26). Thomas'ın olmaması, onu bir süre rahatsız eder. Ama akşam yemeğini hazırlamaya başladığında her şey aynı rutinlikte devam eder. "Her şey eskisi gibiydi. Program akışı, spikerin heyecansız konuşması, dünyanın orasında burasında patlayan krizler, politikacıların entrikaları, sporcuların zaferleri ev yenilgileri" (Stamm, 2019, s. 26). Astrid için hayat aynı rutinlikte devam ederken, Thomas için farklı bir yol görünür. Thomas, köy yollarında ilerlerken içinde kimsenin olmadığını düşündüğü bir eve girer. Evin merdivenlerinde bir süre oturduktan sonra üzerinde deri mini etekli, file çoraplı ve göbeği açık kıyafetli bir kadın karşısına çıkar. Sonra içerde iki kadın daha görür. Hayatında hiç randevu evine gitmeyen Thomas, kadınların onu kışkırtmaya çalışmasına rağmen sadece dinlenmek istediğini söyler ve bir süre daha dinlendikten sonra oradan ayrılır.

Astrid figürü, eşinin ortadan kaybolmasına karşı verdiği tepki ile aslında buna tepkisizlik de denilebilir, dikkat çeker. O, toplumsal normlara takılan yönü ile bireysellik değil toplumsallık konusunda baskın bir karakteri sembolize eder. Birtakım toplumsal normlara ve ideallere takılan, duyulduğunda insanların kendileri hakkında ne

düşüneceklerini önemseyen ve bu yüzden karakola gitmeyi erteleyen yönü, etrafındaki insanları ailesinden daha çok düşündüğünün bir göstergesi sayılabilir. Onun polise gitmeyi düşündüğü, ancak polise gittiğinde herkesin her şeyi öğreneceğini ve kendilerinin hakkında konuşulacağını düşünerek vazgeçtiği kesit, romanın ilginç noktalarından birisidir. Çünkü Thomas'ın ortada olmaması değil, insanların onların haklarında konuşma ihtimali Astrid'i daha çok rahatsız eder;

Sanki böylece Thomas'ın kayboluşu resmen belgelenmiş bir gerçek haline gelecek ve bundan böyle hayatının bir parçası olarak kalacaktı. Tereddütünün korkudan bile güçlü, kendine itiraf etmek istemediği bir nedeni daha vardı. Utanıyordu. Karakola girerken görülecekti; kimse neden gittiğini bilmeseydi bile, gazetede kayıp haberi çıkınca anlaşılacaktı her şey. Gecenin bir yarısı evinden ayrılan şahsı bir daha gören olmadı. Kayıp kişi hakkında bilgisi olanların kanton polisiyle bağlantıya geçmeleri rica olunur. İşte o zaman herkes Thomas'ın kendisini ve çocukları terk edip gittiğini öğrenecekti. Ondan sonra her kafadan bir ses yükselecek, dedikodular ayyuka çıkacaktı. İnsanlar hem ona sırt çevirecek hem de düşünceleriyle, dile getirmedikleri sorularıyla hayatına burunlarını sokacaktı. (Stamm, 2019, s. 32)

Astrid, bu düşüncelerinden dolayı ilk başta polise gitme konusunda kararsız kalır ama en sonunda gider. Karakola doğru giderken insanların yüzünün ona çok farklı göründüğünü fark eder. Bütün cesaretini toplayıp karakola girer ve Thomas'ın ortada olmadığını polise anlatır. Polise Thomas'ı anlatırken her şeyin katılaştığını fark eder; "Hakkında konuştuğumca sanki katılıyor, bir ölüye ait, hiç değişmeyen bir resme dönüşüyordu Thomas" (Stamm, 2019, s. 35). Thomas, giderek onun için cansız bir varlığa dönüşür. Polis, Thomas'ı bulurlarsa kendisi isterse nerede olduğuna dair ona bilgi vereceğini söylediğinde Astrid şaşırır. Bu şaşkınlığını fark eden polis, "Bir yetişkinin ortadan kaybolma hakkı vardır (...)" (Stamm, 2019, s. 37) şeklinde cevap verir Astrid'e.

Freud'un psikodinamik bakış açısına göre değerlendirdiğimiz romanın başından beri arzularının peşinden koşan Thomas figürü, aslında bir yandan kaçmak/uzaklaşmak isterken diğer yandan da ilginç bir biçimde Astrid'in polise gideceğini düşünerek rahatlar. Hem uzak kalma hem de yakınlaşma arzusu ile karmaşık bir ruh hali sergiler; "Aslında eğer insan ortadan kaybolmak istiyorsa kredi ya da banka kartı kullanmamak gerektiğini çocuklar bile bilirdi. Astrid eninde sonunda polise gider, polis de ona kocasının ortadan kaybolduğu andan sonraki hesap hareketlerini soracaktı. Bu düşünce ona bir nevi güven hissi verdi. Kendini yatakta Astrid'in yanında yatarken hayal etti, birbirlerine

dokunmuyorlardı ama bedeninin sıcaklığını hissedebiliyordu. Sanki çekim gücüyle bağlanmış, yaklaşmadan birbiri etrafında dönen iki göktaşydılar” (Stamm, 2019, s. 38). Astrid ve Thomas, birbirlerine çok yakın olmayan bir çifttir. Thomas, çimenlere uzanıp Astrid'i düşündüğünde evden ayrılalı haftalar olmuş gibi hisseder. Daha hareketli bir köye doğru ilerler. Gördüğü elma ağacına yaklaşır ve karnını doyurmak için çayıra düşen elmaları almak ister, ancak yaklaştığında elmaların henüz olgunlaşmadığını görür ve vazgeçer. Yabanmersini ile dolu olan bir çiti görür. Kapsı açık olan çite gidip bir avuç yabanmersini toplar, ancak yaklaşan motor sesiyle karnını doyurmadan oradan çıkmak zorunda kalır. Yol boyunca giderken bir çiftlik görür. Otlığın yanında duran çitin üzerinde hayvanların yemesi için bir kutu ekmek vardır. Thomas, birkaç dilim kurumuş ekmeği alıp cebine atar ve ilerlemeye devam eder. Baraj kıyısına geldiğinde barajda yıkanır ve kıyafetlerini yıkar. Ekmekleri de dereye ıslatarak yemeye çalışır. Hiç tadı tuzu olmayan bu ekmekler, karnını doyurur ve Thomas, doyduğunda kendisini daha iyi hisseder. Ormanlardan dik bayırlardan, tarlalardan yürüyerek giden Thomas, bu kez de evden uzaklaştıkça rahatlar; “Evinden uzaklaştıkça korkusu da azalmıştı, ona doğru bir araba yaklaştığında artık saklanmak yerine adımlarını yavaşlatmıyor, sırtını dönüp başını biraz öne eğmekle yetiniyordu” (Stamm, 2019, s. 59). Thomas evinden uzaklaştıkça yakalanma tehlikesinin kalmadığını düşünür ve onun korkusu azalır. Tren istasyonuna giden Thomas, cebinde kalan son parasıyla bir büfeden yiyecek bir şeyler alır. Ama parasının kalmaması onu hiç rahatsız etmez, aksine o, ilginç bir biçimde kendisini daha özgür hisseder. Parasının bitmesi bile onda bağımlılık hissini ortadan kaldırdığı için rahatlar.

Astrid, romanın genelinde iç monologlarıyla ön planda olan bir figürdür ve bu iç monologlar çoğunlukla kendisini, hayatını sorgulama kesitleridir. Çocukları daha fazla oyalayamayacağını düşündüğü kesitte, onlara babalarının bir süre ortada olmadığını söylemeye karar verir, ancak bunu çocuklara söyleme konusunda içsel bir sorgulama içine girer; “Ama onlara ne söyleyebilirdi ki? Babanız kayboldu mu diyecekti? Ya sonra? Neler olup bittiğini kendisi bile bilmiyordu ki” (Stamm, 2019, s. 43). Kendi kendine yaptığı bu sorgulamanın ardından babalarının gittiğini ama ne zaman geri döneceğini bilmediğini aniden söyler. Ella, bu duruma ağlayarak tepki verirken, Konrad babasının neden gittiğini öğrenmek ister. Astrid ona, “İnsan bazen yalnız kalmak ister. Sende de olmuyor mu? Hani odana kapandığın zamanlarda” (Stamm, 2019, s. 44). şeklinde cevap vererek onu sakinleştirmeye çalışır.

Astrid'in değişken ruh hali de romanda ayrıca dikkat çeken noktalardan birisidir. Ertesi gün sabah Thomas'ın sekreteri, Astrid'i arar ve Thomas'ın ne zaman işe geleceğini sorar.

Astrid ise Thomas'ı doktora götüreceğini ve ona daha sonra ayrıntılı bilgi vereceğini söyler. Bu arada karakoldan bilgi alan Astrid, sekreteri arar ve internetten bakarak Thomas'ın zona olduğunu ve bulaşıcı olduğu için belki iki hafta belki de bir ay işe gelemeyeceğini söyler. Thomas'ın masasını temizler ve anlatıcı bu durumu şu şekilde yorumlayarak verir; "En sonunda da, Thomas'ın varlığına dair tüm izleri silmek istercesine, nemli bir bezle masanın tozunu aldı" (Stamm, 2019, s. 58). Astrid, çocuklar okuldan eve geldiklerinde onların her zamanki gibi mutlu, coşkulu olmadığını anlar. Onlara "Babanızın nerede olduğunu bilmiyorum, dedi, kollarını çocukların omzuna dolarken. Niye gittiğini de bilmiyorum. Ama iyi olduğundan ve yakında geri geleceğinden eminim. Bundan kimseye söz etmedim, siz de kimseye söylemeyin, e mi? Bu sadece bizi ilgilendirir. Babanızı ve bizi" (Stamm, 2019, s. 65). Çocuklarının mutsuz olduğunu gören Astrid, bu duruma çok üzülür ve onları biraz olsun sakinleştirmeye çalışır. Her zaman büyük bir sevinçle dondurma yiyen çocuklar, artık suskun ve iştahsız bir biçimde masada otururlar. Astrid, birden polisin ona söylediği banka hesaplarına bakar ve hesap hareketlerinde Zürih gölü kenarında bir spor mağazasında birkaç saat önce alışveriş yaptığını görür. Çocukları alıp hemen yola koyulur. Spor mağazasına gittiğinde mağaza müdürü ona yardımcı olamayacağını söyler ve Astrid bunun üzerine rahatsızlanır. "Bir an için çocuklarına karşı duyduğu acıma duygusuyla içinin ezildiğini hissetti. Sebebini tam olarak anlamasa bile, kendisi Thomas'ın ortadan kayboluşuyla baş edebilirdi ama çocuklar duyguları karşısında korumasızdılar. Yıllardır onların aklından geçeni tam okuyamadığını, yaşamlarına uzaktan bir seyirci gibi eşlik ettiğini düşündü" (Stamm, 2019, s. 66). Astrid, gittikçe çocuklarının haline daha çok üzülür. Tuhaf bir biçimde kendisi için Thomas'ın ortada olmamasıyla pek ilgilenmez. Çocuklarının üzüntüsünün dışında etrafın söyleyeceği hikayelere kafa yorar. Mağaza müdürü Astrid'in bu telaşlı halinden dolayı ona Thomas'ı gördüğünü ve birkaç spor kıyafeti aldığını anlatır. Thomas o sırada başka bir mağazaya girer, anlatıcı Thomas'ın bu mekanda ne hissettiğini şu şekilde verir; "Açık havada geçirdiği günlerden sonra giriş holünün yüksek tavanı bile daraltıcı geliyordu Thomas'a ama mekanın güven verici sıcaklığı, mavimsi neon ışıklar, ayakkabı ve tekstillerin yapay kokuları hoşuna gitti. Burası kavranabilir, sürprizleri ve tehlikeleri olmayan bir dünyaydı" (Stamm, 2019, s.70). Thomas, bir yandan bu kapalı mekanda ilk başta baskı hissetse de diğer yandan etrafının çevrili olması ona sıcaklık hissi verir. Orada aniden tehlike yaratacak bir şey olmadığını düşünür. Mağazada çalışan bir kadını inceler ve hayal kurar;

Kocası ya da sevgilisi olmadığından emindi, olsa ola bir kedisi vardı. İştenden çıkıp şehrin kıyısında gördüğü devasa bloklardan birindeki küçük dairesine gittiğini hayal etti. Hiç kuşkusuz evi de mağaza gibi, bu köy gibi, bütün bu bölge gibi derli topluydu.

Duş alır, kendine bir salata yapar ve salatayı yerken radyo dinlerdi. Bu akşam için bir planın var mı, diye soracak olsa nasıl tepki verirdi acaba? Onun evine sığındığı hayal etti. O duş yaparken, mutfakta oturup banyodan gelen sesleri dinlerdi. Sirtında bir kimino, başında bir havluyla banyodan çıkar, buzdolabından çıkardıklarıyla akşam yemeği hazırlardı. Kadın yemeğini yerken, o sessizce oturup onu izlerdi. Televizyonun karşısına yanına oturur, sonra kadın yatağa girdiğinde o da, dünyanın en normal şeyymiş gibi onunla birlikte yorganın altına süzülürdü. Ertesi gün kadın isteyken, o evde kalır, akşam olmasını beklerdi. Ta ki günün birinde o evden de zamansal ve mekânsal olarak uzaklaşıp gidene kadar. (Stamm, 2019, s. 70-71)

Thomas, mağazada gördüğü kadının evinde yaşamayı hayal ederken, günün birinde aniden oradan da uzaklaşma isteğine gönderme yapar. Bu isteği onun içinde her zaman bir kaçma arzusu olduğuna işaret eder aslında. Bir yerde barınamama, onun iç dünyasında her zaman var olan ve sadece gün yüzüne çıkmayı bekleyen bir arzu olarak onu harekete geçirir. Thomas, kendisini hiç hissetmediği kadar özgür hisseder ve sadece ana odaklanır. Geçmiş ya da gelecek diye bir zaman yoktur onun için. Thomas için anı yaşama hissi baskındır. Bu durum psikolojide bireyin kendisini geleceğe ya da geçmişe değil içinde bulunduğu ana odaklanması olarak değerlendirilir ve birey, aynı Thomas'taki gibi aidiyet duygusunun kaybı ile bir şeyleri bastırma eğilimine girer. (Mukba & Kaya & Özkan, 2018, s. 394-395)

Thomas, evden ayrılalı 4 gün olmuştur. Çocuklar, duruma alışır ve Astrid de bunun iyiye işaret olduğunu düşünür. Astrid'in kendisini iyi hissetmesinin nedeni ise sadece çocukların duruma alışmış olmaları değil, ayrıca polisin Thomas'ı arayacağını ve muhtemelen bulacağını düşündüğü içindir. Ancak polis memuru Patrick, o gün Thomas'a ulaşamadıklarını söylediğinde Astrid yıkılır. Birileri çocuklarla ilgilen sin diye Patrick, Thomas'ın kız kardeşini oraya çağırır. Anlatıcı, bu durumu şu şekilde yorumlar; "Muhtemelen çocukların aklına gelen tek isimdi onunki. Onlara kim bakacak, anneleriyle kim ilgilenecekti? Hiç mi arkadaşı yoktu? Yakın akrabası ya da yakınlarda oturan birileri?" (Stamm, 2019, s. 83) Anlatıcı, Astrid'in yanında kimse olmamasını alıntıdaki gibi sanki bir cevap beklermişçesine soru cümleleriyle aktarır ve Astrid ve Thomas arasındaki ilişkiye dair yorumlarda bulunur;

Thomas'ın bütün bu süre içinde yanı başında olduğunun bilincine ancak o sabah varabildi Astrid. Yaptığı her şeyde bir çift gözün varlığını, aldığı her kararda onun onaylamasını ya da hoşnutsuzluğunu hissetmişti. Son günlerde sık sık onun için rol

yapıyormuş gibi gelmişti kendisine. Sanki o oyunun yönetmeniydi de Astrid'in yıllar içinde yorumlamayı öğrendiği o bakışlarıyla Astrid'e ne yapmasını gerektiğini işaret ediyordu. Polise karşı olan davranışını hafif bir gülümsemeyle hoş görmüştü. Kiskançlık eğilimi hiç olmamıştı, Astrid'in zaman zaman başka erkeklerde flört etmesini alaycı bir sükunetle ya da onu inciten bir ilgisizlikle kabul etmişti. Thomas ona, kendisinin Thomas'a güvendiğinden daha fazla güvenirdi, oysa Astrid'in ona güvenmemesi için hiçbir nedeni yoktu. Belki ona duyduğu aşkın Thomas'ın aşkıdan daha az güçlü olduğunu düşünüyordu, belki ondan emin olmayışının sebebi ona duyduğu aşktan emin olamayışiydi. (Stamm, 2019, s. 97-98)

Astrid ve Thomas ilişkisinde Thomas, her zaman Astrid'e göre daha yapıcı, sevgi dolu ve ilgili biri olmuştur. Astrid'in zaman zaman başka erkeklerle flört etmesini dahi hoş karşılamış ve bu durum onu incitse de Astrid'e karşı her zaman sessizliğini korumuştur. Şimdi Thomas'ın ne yapmak istediğini bilmeyen Astrid, kendi kendisine konuşarak bir sorgulama içine girer; "Ne yapmalıyım, diye sordu Thomas'a. Seni aramamı istiyor musun? Peşinden gelmemi? Bir yerlerde beni mi bekliyorsun? Yoksa hiçbir şey olmamış gibi mi davranmalıyım? Zamana mı ihtiyacın var? Ne kadar zamana? Thomas cevap vermedi" (Stamm, 2019; 98). Astrid, terk edilmişlik duygusuyla çocuklarıyla birlikte olup ruhunu rahatlatmak ister. Çocukların babalarının ortada olmamasından dolayı zorlanacaklarını düşünen Astrid, bunun tam tersi olmasına şaşırır. Günler geçer ve Thomas geri gelmez. Bunun üzerine Astrid, çocuklara babalarının uzun bir yolculuğa çıktığını söyler. Anlatıcı, onun bu davranışını şu şekilde yorumlar; "Oysa gizliden gizliye, bütün bunların doğru olmadığını bilmeleri gerekirdi" (Stamm, 2019, s. 100). Evde Astrid, çocuklara babalarına ne olduğuna dair hikayeler uydururken, Thomas ise bir vadiden diğer vadiye geçer ve kaldığı bir kulübede kendisini hayatta hiç olmadığı kadar mutlu hisseder. Etrafında kimsenin yaşamadığı vadiler ve neredeyse ancak birkaç günlük yürüyüşten sonra ulaşılabilecek köyler vardır. Kaygılanmak yerine hissettiği tek duygu mutluluktur. Akşamları Astrid'i düşünen Thomas, onunla nasıl tanıştıklarını hatırlar. Ona olan aşkının değişmediğini fark eder. Ailesinden uzakta bir marangozda, atölyede, dinlenme tesisinde, indirim mağazasında ve farklı işlerde çalışır. Yıllarca birbiriyle bağlantısı olmayan yerlere gider, İtalya'da yakalanıp sınır dışı edilene kadar çalışır ve Fransa'da yeni bir kimlik çıkarır. Kendisi gibi kayıp kadınlarla birlikte olur, kadınlardan ayrılır ayrılmaz yine Astrid'i düşünür. Thomas'ın bu yolculuğu, artık günleri unutmamasına neden olacak kadar derinleşir ve devamlılığını yitirmeden sanki bir şey arayıp bulmaya çalışan birinin çıktığı yola benzer. Thomas'ın günlerdir ortada olmaması, Astrid'in aklına birçok olasılığı getirir. "Bazen olasılıklardan birini ya da diğerini seçmek kendi elindeymiş gibi geliyordu ona. Thomas'ın

ölmüş olması, çok somut, çok kesin ve net olduğu için bu olasılıklar arasında yapabileceği en kolay seçimdi. Bir yürüyüşçü kayıp düşer ve oracıkta ölür" (Stamm, 2019, s. 109). Thomas kaybolduğundan beri bir ay geçer. Bu yüzden ölümün en basit açıklama olduğunu düşünür Astrid ve aklından Thomas'a dair türlü hikayeler geçirir. Ama bunların içerisinde insanların ağızlarını kapatacak en iyi çözümün ölüm olduğunu fark eder ve bu şekilde bir hikaye uydurur. Astrid, yas döneminden sonra bir robot gibi yaşamaya başlar;

Ne düşünebiliyor, ne hissedebiliyor ne de nefes alabiliyordu, başka bir elementin ağırlığı içinde adeta eriyip gitmişti, zaman da anlamını yitirmişti, yok gibiydi. İçine hiçbir şey işlemiyordu; ruhu, onun bir müdahalesi olmaksızın işlemeyi sürdüren bedeninin içine hapsolmuş bir kapsül gibiydi. Çocuklarla bile, onların doğru dürüst farkına varmadan, bir robot gibi ilgileniyordu. Her şey başladığı gibi ansızın geride kalıp, Astrid yeniden yüzeye çıktığında, geride kalan tanımsız bir bitkinlik haliydi. (Stamm, 2019, s. 115)

Astrid'in bu halinden dolayı herkes ona yardımcı olmak ister, ancak o, insanlardan kaçır. Çocukların üzüntüsü ise Astrid'inkine göre daha derindir. Konrad, okulda psikoloğunun tavsiyesi üzerine terapiye başlar. Günler, aylar hatta yıllar geçer ve Thomas'ın ortadan kayboluşunun üzerinden tam yirmi yıl geçer. Ella evlenir ve çocuğu olur. Astrid, haftada iki gün torununa bakar. Konrad ise stajını tamamlar ve bir sigorta şirketinde çalışmaya başlar. Thomas ortada yokken hayat diğer aile üyeleri için devam eder ve herkes bir yola koyulur.

Thomas'ın bir inşaat şantiyesinde boyacılık yaptığı gün boya kovanını düşürüp şefinden azar işitmesiyle birlikte evinin yolunu tutması bir olur. Evinin bahçesini şaşkın bakışlarıyla süzer. Astrid ise onun geldiğini gördüğünde " (...), kırıncılıkları, çektiği acıları, neler olup bittiğini, nelerin olacağını düşünmedi" (Stamm, 2019, s. 138). Kalbi durmuş gibi adamın bir daha geri gelmemek üzere gidebilme ihtimaline karşı bekler. "Bu bekleyiş Astrid'e sonsuzluk kadar uzun geldi; mutlak sessizliğin içinde kanın kulaklarında zonkladığını duyuyordu" (Stamm, 2019, s. 139). Thomas da tıpkı Astrid'in onu beklediği gibi kapının kulpunu aşağı bastıracağı anı yani o mutluluk anını bekler. Hem Thomas hem de Astrid hiçbir şey yapmadan yıllar sonra yeniden birbirlerine yakınlaşmayı beklerler.

Sonuç

Peter Stamm, ana hatlarıyla insana ve insan ilişkilerine odaklanan yapıtlarında konuları farklı perspektiflerden ele alarak farklı dünyaların kapısını açar. Ele aldığımız bu romanda bir

çiftin gündelik hayatından hareket ederek bir aile portresi çizen yazar, aslında onların gündelik yaşamlarında neler yaşadıklarına değil neleri neden yaşadıklarına odaklanır. Figürleri iç dünyalarıyla birlikte değerlendiren yazar, bu romanında da hayatı sorgulamanın bir örneğini sunar. Çiftin birbirleriyle olan ilişkisi ve bu ilişkilerinin içerisinde kendilerine dönerek kendi içsel dünyalarına bir yolculuk yapmaları, yazarın sadece gündelik hayatı aktarmadığını, aksine bu gündelik hayatın arkasında bir içsel hesaplaşmanın/sorgulamanın var olduğunu göstermektedir. Bu yüzden Stamm, gündelik hayatı somut, içsel hesaplaşmayı da soyut bir dünya kurarak aktarmıştır. Figürün kendisini bulmak için çıktığı uçsuz bucaksız yolculuğunda karşılaştığı her şey ve herkes, onun tepkilerini, düşüncelerini, hayata yaklaşım biçimini etkilemiştir. Bu yolculukta yaşayabilmek/hayatta kalabilmek için bir mücadele veren figürün bu çabası, onun var olma sancısını somutlaştırmaktadır. Romanda gündelik yaşamından, hayatından sıkılan ve bir anlık bir kararla yollara düşen figürün varoluş serüveni aktarılmıştır. Bu serüven, doğal olarak figürün iç dünyasının, duygularının, düşüncelerinin, yorumlarının ve tepkilerinin kapısını aralamıştır. Modern insanın içsel hesaplaşmasını somutlaştıran figür, aslında bu modern dönem insanın bir temsilcisi olarak karşımıza çıkmış ve onun dağlara, köylere yaptığı yolculuğu, iç dünyasına ve kendi özüne yaptığı bir yolculuk, bir kendini bulma denemesi olarak değerlendirilmiştir.

Kaçma eylemi ister bir yerden ister bireyin kendisinden olsun özellikle modern dönemin yarattığı psikolojik bir eylem olarak Stamm yapıtlarında dikkat çekici bir biçimde yer almaktadır. Gündelik hayatın sıkıntıları içinde bunalan bireyin kendisini dışa vurmaya çalışması ya da kendisini ait hissetmediği bir yerden kaçmaya çalışması ve bu kaçış sırasında kendini bulma deneyimi, Stamm'ın yapıtlarının temel konularından birisi olarak farklı bir anlatı biçimiyle bu romanında da karşımıza çıkmıştır. Freud'un psikodinamik bakış açısında birey, istemediği bir şeye karşı ya savunma mekanizması geliştirir ya da ondan uzaklaşmak için kaçma eylemine girer. İd'in dürtüleri sürekli ortaya çıkarmaya çalışması ve bir engel tanımaması her fırsatta gündeme gelir. Thomas da id'in yoğun dürtülerinden hareketle ani bir kararla kendisine engel olamadan ailesinden ayrılır ve kendisini yıllar süren bir serüvenin içinde bulur. Sadece kendi isteğine odaklanarak bir yola çıkan Thomas, nereye nasıl gideceğini bilmeden kendisini yollarda bulur ve bu durum uzun yıllar devam eder. Romanın sonunda şefinden azar işitmesi ve bunun üzerine işini bırakması ve yeniden ailesine dönmesi, sanki bir rüyadan uyanıp gerçeğe geri dönmesi şeklinde düşünülebilir.

Romanda Astrid figürü, daha çok hesaplaşma, sorgulama şeklindeki iç monologlarıyla dikkat çeker. Hem kendisini hem de ilişkisini iç monolog yöntemi ile sorgular. Thomas'ın

ortadan kaybolmasına değil, insanların kendileri haklarında düşüneneceği şeylere odaklanır. Sekreter aradığında yalan söylemesi de bu doğrultuda bir gizleme yöntemidir ve ortaya çıkmasından duyulan kaygının sonucudur. Bu kaygı, ona karakola gitme fikrini sürekli erteletir. Thomas, uzun süre ortaya çıkmayınca çevresindeki insanlara bir hikaye uydurmak zorunda hisseder kendisini ve Thomas için bir cenaze töreni düzenler. Astrid'in bu davranışı, kendisinden daha çok çevresini önemseyen bir karaktere sahip olduğunu gösterir. Thomas'ın ortada olmadığı günlerde onun gömleklerini ütölemesi –bu eylemi anlamsız bulsa da- hem bir bekleyişin hem de durumu kabullenmemenin bir işareti sayılabilir. Astrid, kendisine ve ailesine değil toplumsal ideallere ve başkalarının fikirlerine önem verir. Romanın ilerleyen sayfalarında Thomas'ı aramaya çıksa da Astrid, genel olarak içindeki toplumsal norm sesi, Thomas'ı arama girişiminden daha baskın olan bir figürdür.

Stamm, figürlerini genel olarak yolunda gitmeyen ilişkiler içinde verir. Bu romanında da dışarıdan bakıldığında gayet mutlu görünen aile bireylerinin aslında iç dünyalarında ruhsal olarak yaşadığı sıkıntılara ışık tutmuştur. Hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığına dair mesaj veren yazar, bu doğrultuda figürlerin günlük hayatlarını aktarıırken bu hayatın arka planındaki ruhsal panoromayı oldukça başarılı bir biçimde çizmiştir. Yazarın amacının günlük hayatı aktarmak olmadığı, aksine figürlerin hem içinde buldukları durumları, yaşamak zorunda kaldıkları hayatı hem de duygu karmaşalarını ve içsel huzursuzluklarını vermek için gündelik hayatı bir fon olarak kullandığı açıktır.

Freud'un psikodinamik bakış açısına göre ele aldığımız Thomas figürü, rutin hayatın içerisinde kaybolmuş ve yeni bir hayat arayışında olan ve bunun için neredeyse aç, susuz günlerce bir yerden başka bir yere savrulan bir yolculuğa çıkmıştır. Parasız kaldığında bile paranın bağılayıcılığından kurtulduğu için mutlu olan figür, farkında olmadan dürtülerinden hareket etmiş ve bir anda değişen duygu durumuyla hayatında yeni bir dönem başlatmıştır. Farkında olmadan bilinç dışına ittiği çatışmaların ve isteklerin yönetici pozisyonuna geçmesi ile figürün yöneten değil yönetilen olarak yaşadıkları, yer değiştirme eylemi ile somutlaşmış ve bu eylem, psikodinamik yaklaşımda bir tür savunma mekanizması olarak görülmüştür.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça / References

- Albayrak, K. (2017). "Peter Stamm'in *Böylesi Bir Günde* Adlı Romanı Üzerine Heterotopolojik Bir Analiz", *The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 59, p. 133-151, Autumn I.
- Baltacıoğlu, M. vd. (2015). Kleptomanide ayırıcı tanı ve psikodinamik yaklaşım: Bir olgu sunumu, *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 28: 66-72.
- Bozkurt, K. (2019). Benlik Hazinesinin Keşfinde İskender'in İçsel Yolculuğu, *Turkish Studies - Language and Literature*, Volume 14 Issue 3, p. 1095-1125.
- Burger, O. (2013). Wie können Menschen zusammenleben?, Peter Stamm erzählt die alten Beziehungsgeschichten auf neue Weise, *Literaturblatt für Baden-Württemberg*, Mai/Juni.
- Cemalçılar, Z. (Ed.), (2018). *Psikoloji*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2683 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1649, Eskişehir.
- Eger, D. (2011). Peter Stamm Agnes, https://www.klausschenck.de/ks/downloads/h69-deborae_literaturhausarbeit- Erişim Tarihi; 22.12.2022
- Freud, S. (1989). *Studienausgabe, Band III, Psychologie des Unbewussten*, S. Fischer Verlag, Frankfurt.
- Gerrig, J.G. & Zimbardo, P.G. (2012). *Psikoloji ve Yaşam, Psikolojiye Giriş - Psychology and Life*, (Çev. Gamze Sart), 19. Basımdan Çeviri, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Interview © Jens Nommel 02/2008, Peter Stamm im Gespräch über ungefähre Landschaften, die Fremde und Paris, in; <https://www.handlungsreisen.de/interviews.php?do=view&id=21>, Erişim Tarihi; 03.02.2023
- Komorowski, D. (2009). *Jenseits von Frisch und Dürrenmatt: Raumgestaltung in der gegenwärtigen Deutschschweizer Literatur*, Königs & Neumann, Würzburg
- Marven, L. & Plowman, A. & Roy, K. (2020). *The Short Story in German in the Twenty-first Century*, Camden House, Rochester, New York.
- Morgan, C.T., (2010). *Psikolojiye Giriş*, (Çev. Prof. Dr. Olcay İmamoğlu & Prof. Dr. Hüsnü Arıcı), Eğitim Kitapevi Yayınları, Konya.
- Mukba, G. & Kaya, Z. & Özkan, R., (2018). *Bir Kaktüs Resmi Çiz Testi Aracılığıyla Psikolojik Danışman Adaylarının Kişilik Özelliklerine ve Duygu Durumlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*, *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2018; 2(4), 389-397.
- Özdemir, N. & Düzgüner, S. (2020). Psikolojik açıdan suçluluk, pişmanlık ve günahkarlığın kapsamı ve yakın kavramlar arasındaki yeri, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Ondokuz Mayıs University Review of the Faculty of Divinity e-ISSN: 2587-1854 OMUIFD, Aralık/December 2020, 49: 497-529
- Peters, M. (2009). *Psychodynamische Psychotherapie im höherem Lebensalter*, Psychotherapie 14. Jahrg. 2009, Bd. 14, Heft 2© CIP-Medien, 267 – 274, München.
- Porter, A. (2021). *Sigmund Freud, Rüyalara, Hipnoz ve Psikanaliz Hakkında Kapsamlı Bir Rehber*, (Çev. Ece Okutan), İksatr Yayinevi, İstanbul.
- Pütz, W. *Lektüreschlüssel. Peter Stamm: Agnes: Reclam Lektüreschlüssel*, Phillip Reclam Jun. GmbH & Co. KG, Stuttgart.

- Sandberg, B. (2010). *Familienbilder als Zeitbilder: Erzählte Zeitgeschichte(n) bei Schweizer Autoren vom 18. Jahrhundert bis zur Gegenwart*, Frank & Timme GmbH Verlag für wissenschaftliche Literatur, Berlin.
- Stamm, P. (2019). *Uzağın Ötesinde*, (Çev. Levent Tayla), Nebula Kitap, İstanbul.
- Strachey, A. (Ed.) (1937). The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XXIII (1937-1939): Moses and Monotheism, An Outline of Psycho-Analysis and Other Works, in Collaboration with Anna Freud, The Hogarth Press, London.
- Streeck-Fischer, A. (2018). *Die frühe Entwicklung – Psychodynamische Entwicklungspsychologien von Freud bis heute*, Vandenhoeck & Ruprecht GmbH & Co. KG, Göttingen.
- Szczepaniak, M. (2016). "Begehren und Erzählen in Peter Stamms Roman Agnes", *Roczniki Humanistyczne*, Tom LXIV, zeszyt 5.
- Yıldırım, O. & Kumcağız, H. (2022). Psikodinamik Yaklaşım Göre İnsan Davranışının İncelenmesi, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 15, Sayı: 40, Nisan.
- Zimbardo, P.G. (1983). *Psychologie*, Springer Verlag, Berlin.